

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Науковий журнал

Випуск 46

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Головний редактор:

Терешкінас Артурас – доктор соціальних наук, професор, професор кафедри соціології Університету імені Вітовта Великого (Каунас, Литовська Республіка)

Члени редакційної колегії:

Байша Кіра Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Херсонського національного технічного університету

Благуна Наталія Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Богуш Людмила Андріївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри менеджменту Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

Бочелюк Віталій Йосипович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри Запорізького національного технічного університету

Галацін Катерина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Козяр Микола Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Кочарян Артур Борисович – кандидат педагогічних наук, доцент, радник Міністра освіти і науки України

Кузьменко Ольга Степанівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізико-математичних дисциплін Льотної академії Національного авіаційного університету, старший науковий співробітник Національного центру «Мала академія наук України»

Невмержицька Олена Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Пермінова Владислава Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету

Пушкарьова Тамара Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, начальник відділу проектного управління ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, член-кореспондент НАПН України

Шапошникова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук, професор, декан соціально-психологічного факультету Херсонського державного університету

Алісаускіене Мілда – доктор соціальних наук, професор, завідувач кафедри соціології Університету імені Вітовта Великого (Каунас, Литовська Республіка)

Гражісене Віталія – доктор педагогічних наук, завідувач відділу якості освіти Вільнюської академії мистецтв (Вільнюс, Литовська Республіка)

Конрад Яновський – PhD, ректор Економіко-гуманітарного університету у Варшаві (Варшава, Республіка Польща)

Електронна сторінка видання – www.innovpedagogy.od.ua

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Причорноморського науково-дослідного інституту
економіки та інновацій (протокол № 4 від 25.04.2022 року)

**Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)
у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта,
013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта, 015 – Професійна освіта
(за спеціальностями), 016 – Спеціальна освіта)
відповідно до Наказу МОН України від 14.05.2020 № 627 (додаток 2)**

**Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)**

Науковий журнал «Інноваційна педагогіка» зареєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 22897-12797P від 02.08.2017 року)

Міжнародний цифровий ідентифікатор журналу: <https://doi.org/10.32843/2663-6085>

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Замашкіна О.Д. ПОСТАТЬ О.Я. САВЧЕНКО У СВІТЛІ ІДЕЙ СУХОМЛІНІСТИКИ.....	9
--	---

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

Vaibakova I.M., Hasko O.L. INVESTIGATING HUMOROLOGY IN THE PROCESS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING.....	15
Батринчук З.Р., Бешлей О.В. РОЗВИТОК ВІЗУАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	19
Буренкова К.В., Горліченко М.Г., Шевченко С.В. РОЗВИТОК АСОЦІАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ ДЛЯ КУРСАНТІВ.....	23
Гайдай І.О., Бондаренко К.С., Жалінська І.В., Свисюк О.В. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ПРАВОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	26
Горобець В.П., Сластьон В.М., Кононська Н.М. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК НАРОДНОПІСЕННОЇ СПАДЩИНИ З ТВОРЧІСТЮ КОМПОЗИТОРІВ ПРОФЕСІОНАЛІВ. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ НАРОДНОГО ПІСЕННОГО ВИКОНАВСТВА.....	32
Дика Н.М. ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ КЕРІВНИКА СУЧАСНОЇ ШКОЛИ	36
Долгіх Я.В. РИНКОВІ ВІДНОСИНИ ЯК ЧИННИК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АКАДЕМІЧНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	40
Драч Т.Л. ВАЖЛИВІСТЬ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ ВИКОНАВЦІВ З ПОВІТРЯНОЇ АКРОБАТИКИ НА ПОЛОТНАХ.....	47
Yeremenko T.Ye., Lukyanchenko I.O., Demchuk A.I. CROSS-CUTTING TRAINING IN PRE-SERVICE ENGLISH TEACHER'S CLASSROOM DISCOURSE ACQUISITION.....	51
Кучеренко Г.В. ВИКОРИСТАННЯ СТАТИЧНИХ ВПРАВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ.....	58
Побережна Н.О., Мішеніна Т.М. МОДЕЛЮВАННЯ ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	64
Хома Т.В. ФОРМУВАННЯ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	69
Яригіна Н.М. ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ОЦІНЮВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПЕРІОД ДО ХХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	72

РОЗДІЛ 3. КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Колбіна Л.А. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	75
Михальська С.А., Михальська Ю.А. ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ З ТИПОВИМ РОЗВИТКОМ ТА ЇХ БАТЬКІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	79

РОЗДІЛ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Боделан М.В., Джежик О.В. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ».....	83
Боднарук І.І. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВЕКТОРИ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗВО УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАВДАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	88
Горохівська Т.М. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНИХ ЗВО.....	92

Грищук Ю.В. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ДІАГНОСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	98
Дутка Г.Я., Гаврилюк М.В., Якимович Т.Д. МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА НА ОСНОВІ ТЕОРІЇ НЕЧІТКИХ МНОЖИН.....	105
Коваленко О.В., Тихонова О.М. СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	110
Козелець Т.І. МИСТЕЦЬКА ПРАКТИКА У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕДІАДИЗАЙНЕРІВ.....	114
Корчагіна Г.С. ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ІНТЕПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	119
Кудрявцева О.А. КОМПОНЕНТИ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ РАНЬОГО ВІКУ..	122
Купенко О.В. ПОНЯТТЯ «УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО» В ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	127
Макух Т.О. ТЕОРЕТИЧНІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	132
Малик Т.В., Даниляк А.А., Грицик Г.О. ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ.....	136
Мельниченко Г.В., Сусол Л.О. СИСТЕМА ВПРАВ З РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ТВОРЧОМУ ПИСЬМІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІОГРАМИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ.....	143
Музика О.Я. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ХУДОЖНИКА-ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ: АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД.....	148
Осадча К.П., Осадчий В.В., Спірін О.М., Круглик В.С. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗМІШАНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	155
Савченко Н.В. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	161
Самілик В.І., Хлонь Н.В. ДОСВІД ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ФАКУЛЬТЕТУ ПРИРОДНИЧОЇ І ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА	165
Сніговська О.В., Малахиті А.В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МІЖНАРОДНИКІВ ДО РОБОТИ З ІНФОРМАЦІЄЮ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....	170
Улич А.І. ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	178
Черепаня Н.І., Русин Н.М. ДИДАКТИЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	183
Щекотиліна Н.Ф., Бондаренко О.В. ЗАПОБІГАННЯ РОЗВИТКУ ХРОНІЧНОЇ ПЕРЕВТОМИ СТУДЕНТІВ ЗВО ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ.....	189
РОЗДІЛ 5. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	
Крупник З.І. СОЦІАЛЬНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ПРАЦІВНИКА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	194

Сабат Н.В., Гошовська М.І. ПОДОЛАННЯ ВІДЧУТТЯ САМОТНОСТІ У ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	198
РОЗДІЛ 6. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ	
Балджи Є.В. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД).....	203
Паламарчук О.Ф. ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ І НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД).....	207
Хоменко В.В. ОПТИМІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ МЕРЕЖІ ТА СТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В ОТГ.....	211
Швидун Л.Т., Писарева Л.В. МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	216
РОЗДІЛ 7. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ	
Федорець М.О. МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СУЧАСНИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	220
РОЗДІЛ 8. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА	
Скірко Г.З., Чорна Г.В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У СУЧАСНИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	225
РОЗДІЛ 9. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ	
Чубань Т.В., Кардаш Л.В. ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНІВ СИНТАКСИСУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ....	230
РОЗДІЛ 10. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ	
Акімова О.В., Сапогов М.В., Гапчук Я.А. СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД У СУЧАСНИХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ З ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ.....	234
Дробін А.А. ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИРОДНИЧОЇ ДИСЦИПЛІНИ: МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ.....	239
Karabiniuk M.M., Leta V.V., Ozymko R.R., Saliuk M.R., Melnychuk V.P. PROBLEMS OF DEFINITION AND WAYS TO PREVENT PLAGIARISM IN STUDENT CARTOGRAPHIC WORKS	244
Шаров С.В. ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ...	250

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ КЕРІВНИКА СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMMUNICATION OF THE HEAD OF THE MODERN SCHOOL

У статті відбито особливості професійно-педагогічної комунікації керівника сучасного закладу загальної середньої освіти. Зокрема, розкрито сутність таких понять як комунікація, природа комунікації, професійно-педагогічна комунікація, управлінська діяльність з комунікативного погляду, комунікативність. Подано структурні компоненти професійно-педагогічної комунікації та управлінські аспекти досліджуваного явища. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури обґрунтовано особливості професійно-педагогічної комунікації директора школи. Окреслено основні проблеми, які можуть виникнути у лідера під час побудови ефективної комунікації. Охарактеризовано шляхи розширення можливостей керівників закладів освіти в мистецтві практичного спілкування. Зазначається також, що комунікативною метою педагогічного працівника, зокрема і керівника освітнього закладу, є не лише досягнення взаєморозуміння у спілкуванні, а й ініціювання різнобічного, гармонійного розвитку інших. Основну увагу зосереджено на лексичних та граматичних помилках у професійному мовленні (тавтології, багатослів'ї (плеоназмі), вживанні слів у невласливому для контексту значенні, порушенні лексичної сполучуваності слів, складних випадках керування, визначенні серед варіантів керування найбільш доречних, узгодженні присудка з підметом, який виражений кількісно-іменними сполученнями, узгодженні прикладок – географічних назв, узгодженні означень тощо) та шляхах усунення їх. Наголошено, що компетентнісна освіта – особистісно-діяльнісна: акцент зміщується на здатність особи до практичних дій у конкретних життєвих ситуаціях.

Ключові слова: управлінська діяльність, післядипломна освіта, методика навчання української мови, комунікація, професійно-педагогічна комунікація, особливості професійно-педагогічної комунікації керівника закладу освіти.

The article highlights the features of professional and pedagogical communication of the head of a modern general secondary education institution. In particular, the essence of such concepts as communication, nature of communication, professional and pedagogical communication, managerial activity from the communicative point of view, communicativeness is revealed. The structural components of professional and pedagogical communication and managerial aspects of the studied phenomenon are highlighted. Based on the analysis of psychological and pedagogical literature, the peculiarities of professional and pedagogical communication of the school principal are substantiated. The main problems that a leader may have when building effective communication are outlined. The ways of empowering the heads of educational institutions in the art of practical communication are described. It is also noted that the communicative goal of the pedagogical worker, including the head of the educational institution, is not only to achieve mutual understanding in communication, but also to initiate diverse, harmonious development of others. The main focus is on lexical and grammatical errors in professional speech (tautology, polyglot, pleonasm, use of words in inappropriate meanings, violation of lexical compatibility of words, complex cases of management, determining among the most appropriate management options, matching the predicate with the subject, expressed by quantitative and nominal combinations, coordination of appendices - geographical names, coordination of definitions, etc.) and ways to eliminate them. It is emphasized that competence education is personal-activity: the emphasis is shifted to the ability of a person to practical actions in specific life situations.

Key words: managerial activity, postgraduate education, methods of teaching the Ukrainian language, communication, professional and pedagogical communication, features of professional and pedagogical communication of the head of the educational institution.

УДК 373.3/5.091.113
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.7>

Дика Н.М.,

канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри
мовно-літературної освіти
Інституту післядипломної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Постановка проблеми у загальному вигляді. Життєві обставини останніх двох років суттєво змінили життя кожного вчителя і кожного учня. Тепер всі ми замислюємось над створенням безпечного цифрового освітнього середовища, одним із важливих складників якого є ефективна професійна психолого-педагогічна комунікація педагога.

Таким чином, для ефективної комунікації керівникам закладів освіти необхідно усвідомити свої персональні навички, свою здатність керувати процесом комунікації в групах, а також свою ефективність у відстеженні висхідних, низхідних і паралельних потоків інформації та ідей всередині організації, охоплюючи, зрозуміло, взаємодію організації з освітянами.

Рис. 1. Природа комунікації

Однак термін «комунікація» є узагальнювальним поняттям, у склад якого входить не тільки розмова, але й дещо більше. Це загальний термін, який посів чільне місце в повсякденному спілкуванні, і тому варто досліджувати його глибше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Нині професійно-педагогічна комунікація є предметом багатьох досліджень різних галузей знань. Її особливості характеризуються з багатьох аспектів: професійного, педагогічного, філософського, риторичного, лінгвістичного, лінгводидактичного, комунікативного та ін. Ефективними у контексті нашого дослідження є наукові праці С. Абрамовича, В. Абрамян, Ф. Бацевича, О. Бодальова, Н. Бутенко, Н. Волкової, А. Годлевська, Н. Голуб, Л. Горобець, О. Горошкіної, В. Грехнев, Л. Мацько, Г. Онуфрієнко, Г. Сагач, О. Корчової, О. Кучерук, Т. Ладиженської, А. Михальської, В. Нищети, Т. Надім'янова та ін.

Надім'янова Т. слушно зауважує, що професійний рівень оволодіння педагогічними комунікаціями учителем перетворює його на розвинену особистість, здатну до продуктивної педагогічної діяльності, високої культури спілкування на суб'єкт-суб'єктному рівні, підвищує соціальну мобільність, дає змогу вільно входити в інформаційний простір [9, с. 202].

Дослідниця підкреслює, що професійно-педагогічна комунікація складається з низки компонентів: педагогічного спілкування; соціально-психологічного клімату у педагогічному колективі, педагогічних конфліктів, які супроводжують людину, засобів професійної комунікації (вербальної і невербальної), комп'ютерних засобів як нового виду комунікацій [9, с. 204].

Імпонує визначення професійно-педагогічної комунікації Волковою Н. Вона трактує її як систему «безпосередніх чи опосередкованих зв'язків, взаємодій педагога, що реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, засобів комп'ютерної комунікації з метою взаємобміну інформацією моделювання й управління процесом комунікації, регулювання педагогічних відносин» [5, с. 8].

Поділяємо думку Корчової О., яка наголошує, що «спроможність до продукування змістовного монологічного висловлювання, моделювання конструктивного діалогу, здатність до залагодження конфліктів засобами влучного слова, готовність до відповідальності й ініціативності за мінливих умов професійного педагогічного комунікування – усе це процесуальні елементи риторичного дискурсу професійно-педагогічної сфери» [7, с. 60].

Разом з тим, Бісовецька Л. зазначає, що «успіх педагогічної комунікації залежить від того, чи вміє вчитель налагодити контакт з аудиторією, від системності його викладу, логіки, аргументації, вміння стимулювати учнів для подальшої діяльності, заохочувати, керувати увагою, передбачати конфлікти, розбіжності, знімати емоційне напруження у спілкуванні та усувати бар'єри, запобігати виникненню конфліктних ситуацій» [3, с. 74].

Отже, комунікативною метою учителя є не лише досягнення взаєморозуміння у спілкуванні, а й ініціювання різнобічного, гармонійного розвитку інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численні та різнобічні дослідження проблем професійно-педагогічної комунікації, питання особливостей практичного аспекту спілкування керівника сучасного закладу загальної середньої освіти досі залишається недостатньо дослідженим і потребує певної деталізації та узагальнення.

Мета статті. Навички комунікації (спілкування) дуже важливі для лідерства, управління і спільної роботи. Мета – охарактеризувати шляхи розширення можливостей керівників закладів освіти в мистецтві практичного спілкування.

Виклад основного матеріалу. Нині стало очевидно: ідея відновити навчання у школах — це правильне рішення. І хай до занять долучаються не всі, а лише половина учнів, ці зустрічі стали не так уроками, як змогою поспілкуватися, безперечно, ефективна комунікація має сприяти взаємній підтримці і бути затишною.

Життєві обставини останнього місяця суттєво змінили життя кожного вчителя і кожного учня, а відтак, і кожного керівника школи. Тепер всі ми замислюємось над створенням безпечного цифрового освітнього середовища, одним із важливих складників якого є спілкування. Бути керівником освітнього закладу в цифрову добу — це навчати навичок майбутнього вже сьогодні.

Професійно-педагогічна комунікація реалізується як система найрізноманітніших безпосередніх та опосередкованих зв'язків суб'єктів комунікацій (див. рис. 2).

Рис. 2. Безпосередні зв'язки суб'єктів комунікації

Педагогічна практика переконує, що організація освітнього процесу на компетентнісній основі є виправданою стратегією, спрямованою на формування у здобувачів освіти, по-перше, предметної компетентності з української мови, по-друге, на формування життєво необхідних ключових компетентностей для повноцінного життя і майбутньої професійної діяльності в сучасному швидко змінюваному соціумі (див. рис. 3).

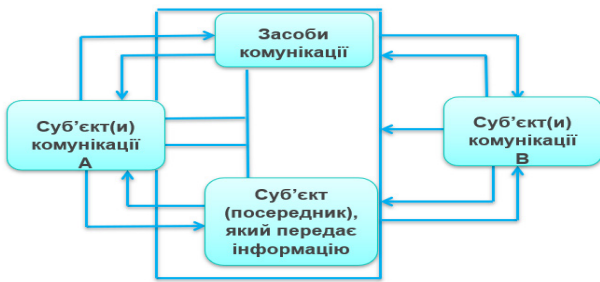

Рис. 3. Зв'язок між суб'єктами комунікації за наявності посередника

Професійно-педагогічна комунікація ставить специфічні вимоги до якостей особистості керівника, найважливішою серед яких є комунікативність як необхідна передумова успішної й активної роботи з педагогічною інформацією – інформацією, спрямованою на навчання і виховання учнів.

Серед лексичних помилок і недоліків найпоширенішими є ті, що стосуються:

- *тавтології* – невиправданого повторення тих самих або однокорених слів, яке є виявом слабкої вимогливості до вибору слова, мовленнєвої неухважності: «потрібно краще працювати,

і покращити наше життя» (зам. потрібно краще працювати, щоб поліпшити наше життя);

- *багатослів'я*, вживання зайвих слів (плеоназм) «кожна хвилина часу», «вперше знайомитися», «вільна вакансія», «довга тривала подорож»;

- вживання слів у невластивому для контексту значенні: «відбиття (зам. зображення) життя» (у творі), «грати значення» (зам. роль);

- порушення лексичної сполучуваності слів: «день відчинених (зам. відкритих) дверей», «мова йдеться» (зам. мова йде або просто – йдеться);

- вживання лексичних діалектизмів: мешти (туфлі), гладунець (гличик) (див. рис. 4, 5).

В усному і писемному мовленні трапляються різні синтаксичні труднощі, як от:

- складні випадки керування: іменників (пам'ятник Франкові, характеристика Петренка, на Петренка); прикметників (характерний – для кого? для чого? властивий – кому? чому?); дієслів (опанувати – що? оволодіти – чим?);

- варіанти керування (сповнений – чого? чим? дорогий – кому? для кого? багатий – на що? чим? не читав книжку – не читав книжки; пасу коней, коні) (див. рис. 6);

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
Спало на думку	Прийшло в голову
Порядок денний	Повістка дня
Серцевий біль	Сердечний біль
Скасування закону	Відміна закону

Рис. 4. Редагування лексичних помилок

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
Колишній студент	Бувший студент
Розплющити очі	Розкрити очі
Перегорнути сторінку	Перевернути сторінку
День відкритих дверей	День відчинених дверей

Рис. 5. Редагування лексичних помилок

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
Розкажи про брата	Розкажи за брата
Не з'явиться через хворобу	Не з'явиться із-за хворобу
Говорив близько години	Говорив біля години
Надіслати листи поштою	Відправити листи по пошті

Рис. 6. Редагування синтаксичних конструкцій

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
На заклик	По заклику
Ввести до складу	Ввести в склад
Переказати телефоном	Переказати по телефону
За моїми даними	По моїм даним

Рис. 8. Редагування синтаксичних помилок

Таблиця 1

Культура мовлення

ПРАВИЛЬНО	НЕПРАВИЛЬНО
суперечити чомусь	знаходиться в протиріччі з чим
залежний від кого	знаходиться в залежності
[є] в ужитку	знаходиться в користуванні
бути в небезпеці	знаходиться в небезпеці
перебуває на третій позиції	знаходиться на третій позиції
тепер у відрядженні	знаходиться у відрядженні
перебувають на лікуванні	знаходяться на лікуванні
вагомні результати	значимі результати
з давніх літ, з давніх-давен	з незапам'ятних часів
зменшили обсяг виробництва (але знизили рівень)	знизили обсяг виробництва

- узгодження присудка з підметом, який виражений кількісно – іменними сполученнями (багато студентів не з'явилось);
- узгодження прикладок – географічних назв (у місті Києві, до міста Львова, але в селі Нижній Березів; з Республікою Індією, але в Соціалістичній Республіці В'єтнам);
- узгодження означень у сполученнях типу три великі кімнати – три великих кімнати та ін. (див. рис. 8, таблицю 1).

Висновки. У наших дітей є майбутнє, якщо ми їх навчаємо сьогодні не так як вчора. Навчаємось з вами протягом життя і докладаємо неабияких зусиль.

Отже, компетентнісна освіта – особистісно-діяльнісна: акцент зміщується на здатність особи до практичних дій у конкретних життєвих ситуаціях.

Правильно сказане слово формує правильну думку, а правильна думка – характер і грамотність. Тож спілкуймося українською і будьмо грамотними, і досягаймо ефективної комунікації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Агалець І. О. Мовленнєвий етикет як засіб професійно-педагогічної підготовки майбутнього освітянина. *Науково-педагогічні студії. Науково-інформа-*

ційний супровід освітянської галузі, № 1, 2018. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2018-1-76-86>

2. Бацевич Ф. С. *Словник термінів міжкультурної комунікації*. Київ, Довіра, 2007. 205 с.

3. Бісовецька Л. А. Роль педагогічної комунікації у підготовці вчителя Нової української школи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 173. 2018. С. 72-76.

4. Бондарєва Л. І. Викладач як суб'єкт педагогічної комунікації. *Педагогічні науки. Збірник наукових праць*. Випуск 120, 2014. С. 19-24.

5. Волкова Н. П. *Професійно-педагогічна комунікація*. Київ, Альмамастер, 2006. 256 с.

6. Дика Н. М. Мовна особистість: міждисциплінарний аспект. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр.* (27). С. 4-7.

7. Корчова О. М. Риторичні засади професійно-педагогічної комунікації в закладі вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2020 р., № 73, Т. 2. С. 59-63. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-2.11>

8. Мордовцева Н. В. Роль майбутнього вчителя початкових класів як суб'єкта педагогічної комунікації. *Науковий вісник Донбасу*. 2019. № 1–2 (39– 40).

9. Надім'янова Т. Особливості професійно-педагогічної комунікації у діяльності вчителя початкової школи. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобич, 2018. С. 200-211.